[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

توزیع فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان روانسر

حامد قادرمرزی *، داود جمینی **، علیرضا جمشیدی**

تاریخ دریافت مقاله: 1394/02/08
تاریخ پذیرش مقاله: 1394/11/28

چکیده

کیفیت زندگی به‌عنوان مفهومی چند وجهی برای نشان دادن میزان رضایت فرد از زندگی و معیاری برای تعیین رضایت و یا عدم رضایت افراد و گروه‌ها از ابعاد مختلف زندگی مورد استفاده قرار می‌گیرد که به عواملی از جمله اشتغال، درآمد مناسب، دسترسی به خدماتی مانند آموزش و بهداشت، سلامت، امنیت و ... وابسته است. هدف از تحقیق حاضر که از نوع کاربردی و به‌لحاظ گردآوری اطلاعات از نوع توصیفی ـ پیمایشی می‌باشد، بررسی توزیع فضایی کیفیت زندگی در مناطق روستایی بوده که به‌صورت موردی در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان روانسر (6 دهستان با جمعیتی برابر با 26663 نفر یا 5998 خانوار) انجام گرفته است. از این تعداد 255 نفر (سرپرست خانوار) با استفاده از فرمول کوکران با سطح اطمینان 95 درصد (p&q = 0/5) و احتمال خطای (d = 0/06) به‌عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای چند مرحله‌ای تصادفی و با انتساب متناسب، از بین دهستان‌های مورد نظر 18 روستا به‌عنوان روستاهای هدف انتخاب (3 روستا از هر دهستان) گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (فراوانی، میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات) و آمار استنباطی (شامل ضریب همبستگی اسپیرمن، آزمون t تک نمونه‌ای و تحلیل واریانس) استفاده شد. نتایج کلی پژوهش نشان داد سطح کیفیت زندگی در محدوده مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط بوده و بین دهستان‌های مورد مطالعه از نظر عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی تفاوت معناداری در سطح 95 درصد اطمینان وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد مناطق روستایی دهستان‌های قوری قلعه، زالوآب و حسن آباد دارای بیشترین میانگین رتبه‌ای به‌لحاظ وضعیت کیفیت زندگی، روستاهای دهستان‌های دولت آباد و منصورآقایی دارای کمترین میانگین رتبه‌ای و نیز روستاهای دهستان بدر در وضعیت بینابین قرار گرفته‌اند. همچنین نتایج بررسی همبستگی بین کیفیت زندگی روستائیان شهرستان روانسر با متغیرهای مستقل پژوهش نشان داد، سه متغیر نوع شغل، سطح درآمد و تعداد افراد خانوار (بعد خانوار)، دارای رابطه معناداری با متغیر وابسته پژوهش بوده‌اند. در این میان همبستگی بین کیفیت زندگی و دو متغیر نوع شغل و سطح درآمد مثبت بوده و همبستگی کیفیت زندگی با متغیر تعداد افراد خانوار (بعد خانوار) منفی بوده است.

واژگان کلیدی: توزیع فضایی، کیفیت زندگی، سکونتگاه‌های روستایی، شهرستان روانسر.

* عضو هیأت علمی دانشگاه کردستان. ghadermarzi61@yahoo.com
** دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه اصفهان، ایران.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

مقدمه

توسعه اجتماعی در کشورهایی نظیر ایران که به‌لحاظ ترکیب و پراکنش جغرافیایی از تنوع قابل توجهی برخوردار است، مستلزم توسعه‌یافتگی تمامی بخش‌ها و واحدهای اجتماع به‌ویژه جوامع روستایی است (خاتون آبادی، 1384: 167). در این ارتباط کیفیت زندگی مقوله‌ای است که بهبود آن می‌تواند زمینه‌های توسعه مانند توسعه اجتماعی، اقتصادی و کالبدی را به‌همراه داشته باشد (قالیباف و همکاران، 1388: 164) و یافته‌های مطالعات حاصل از آن می‌تواند برای بازشناسی استراتژی‌های سیاسی قبلی و طراحی سیاست‌های برنامه‌ریزی آینده و به تبع آن برای دستیابی به اهداف برنامه‌های توسعه استفاده شود (Lee, 2008: 1207). همچنین مطالعات کیفیت زندگی می‌تواند به شناسایی نواحی مسئله‌دار، علل نارضایتی مردم، اولویت‌های انسان‌ها در زندگی، تأثیر فاکتورهای اجتماعی- جمعیتی بر کیفیت زندگی و پایش و ارزیابی کارایی سیاست‌ها و استراتژی‌ها در زمینه کیفیت زندگی کمک کند. به‌طوری‌که محققان اشاره می‌کنند که مشارکت اجتماع محلی در مطالعات کیفیت زندگی می تواند پشتیبان مهمی برای تعیین سیاست‌ها و اهداف بلندمدت باشد (Santos & Martins , 2007: 413; Schmitt, 2002: 4). با توجه به اهمیت انکارناپذیر کیفیت زندگی در توسعه مناطق مختلف، نتایج مطالعات نشان می‌دهد در بین مناطق مختلف در زمینه کیفیت زندگی تفاوت‌ها و نابرابری‌هایی وجود دارد (فرجی‌سبکبار و همکاران، 1390: 43؛ قربانی و همکاران، 1392: 16). در راستای مطالب عنوان شده و با توجه به اهمیت کیفیت زندگی در توسعه و پیشرفت جوامع روستایی، محققان در پژوهش حاضر با انتخاب روستاهای شهرستان روانسر، به دنبال پاسخگویی به سوالات زیر هستند:

1- وضعیت کیفیت زندگی روستائیان شهرستان روانسر به چه صورتی است؟

2- آیا بین دهستان‌های شهرستان روانسر به‌لحاظ کیفیت زندگی، تفاوت معناداری وجود دارد؟

3- عوامل مرتبط با کیفیت زندگی ساکنین روستایی شهرستان روانسر کدامند؟

چهارچوب نظری تحقیق

کیفیت زندگی مفهومی چند وجهی، نسبی و متأثر از زمان و مکان و ارزش‌های فردی است که از یک سو، ابعاد عینی و بیرونی و از سوی دیگر، ابعاد ذهنی و درونی دارد، از این‌رو ارائه تعریف جامع برای آن میسر نیست (سلیمانی و همکاران، 1392: 56؛ قربانی و همکاران، 1392: 8). رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایتمندی (Epley & Menon, 2008: 290; Das, 2008: 300)، رضایت کلی افراد از زندگی (Foo, 2000: 30)، رضایت یک فرد از شرایط انسانی و فیزیکی اطراف (Marans & Stimson, 2011: 2)، تأمین نیازهای انسانی در ارتباط با ادراکات افراد و گروه‌ها (Costanza, 2007: 8)، برخی از تعاریف مورد استفاده برای کیفیت زندگی هستند. همان‌طورکه اشاره گردید در زمان حاضر اتفاق نظر چندانی در زمینه مفهوم کیفیت زندگی وجود ندارد ولی اگر مشترکات این تعاریف مد نظر قرار گیرد، در آن صورت می‌توان گفت که کیفیت زندگی عبارت است از شرایط بهتر زندگی که در آن توازن، هماهنگی، مطلوبیت و برابری عادلانه نهادینه شده یا زمینه‌های لازم برای زندگی همراه با سلامت، امنیت، آسایش، آرامش، نشاط، خلاقیت و زیبایی پدید آمده باشد (سالاری لک و همکاران، 1392: 24؛ پورطاهری و همکاران، 1390، 16؛ رضوانی و همکاران، 1388: 97). از نظر لی مناسب‌ترین شیوه برای کشف کیفیت زندگی، پرسیدن ادراک مردم از زندگی آن‌ها است (Lee, 2008: 1207). با این وجود،

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

کیفیت زندگی اغلب با استفاده از شاخص‌های عینی یا شاخص‌های ذهنی و به ندرت با استفاده از هر دو نوع شاخص‌ها اندازه‌گیری می‌شود. شاخص‌های ذهنی از پیمایش ادراکات، ارزیابی‌ها و رضایت ساکنان از زندگی به‌دست می‌آیند، در حالی که شاخص‌های عینی مربوط به حقایق قابل مشاهده هستند که غالباً از داده‌های ثانویه به‌دست می‌آیند (رضوانی و همکاران، 1388: 88). در حوزه شاخص‌سازی محققان با استفاده از روش‌های کمی و کیفی برپایه روش‌های مشارکتی با ترکیبی از نظرات کارشناسان و افراد بومی شاخص‌هایی را برای اندازه‌گیری کیفیت زندگی در مناطق روستایی تدوین کرده‌اند. از جمله این شاخص‌ها می‌توان به وضعیت اجتماعی (مشارکت اجتماعی، تحصیلات سرپرست خانوار و دیگر اعضای خانواده، دسترسی به منابع اعتباری و استفاده از نیروی کار در مزرعه)، وضعیت درآمدی (درآمد سالیانه خانوار)، دارایی (مالکیت، تعداد دام، تجهیزات کشاورزی و ماشین‌آلات، تجهیزات زندگی و وسایل حمل و نقل)، وضعیت تغذیه‌ای (کمیت و کیفیت مواد غذایی)، مسکن (داشتن خانه و مصالح به‌کار رفته در دیوار و سقف خانه) و تأمین اجتماعی (استفاده از خدمات بهداشتی و بیمه و خدمات درمانی) اشاره کرد (دهقانی و همکاران، 1391: 82؛ قالیباف و همکاران، 1390: 34؛ Hayati& Karami, 2005: 494; Hayati et al, 2006: 379). مطالعه بدری و همکاران (1392) در رابطه با بررسی سنجش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی نواحی روستایی شهرستان ترکمن نشان می‌دهد که شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در این منطقه بالاتر از میانگین ارزیابی شده است. همچنین با توجه به تأثیرگذاری عوامل اجتماعی، فرهنگی و محیطی در کیفیت زندگی، سطوح متفاوتی از شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در جوامع مختلف وجود دارد. بنابراین هر چه میزان نفوذ ویژگی‌های قومی- فرهنگی در بین ترکمن‌های منطقه مورد مطالعه و پایبندی به آن بیشتر باشد، میزان رضایت مردم از سطح کیفیت زندگی در شاخص‌های ذهنی بالاتر است. قالیباف و همکاران (1390)، در مطالعه‌ای با هدف بررسی کیفیت زندگی در محله یافت‌آباد تهران نشان دادند که وضعیت کیفیت زندگی در منطقه مورد مطالعه در زمینه‌های محیطی، اقتصادی و اجتماعی مطلوب نبوده و تنها وضعیت حمل و نقل و ارتباطات در حد متوسطی می‌باشد. پورطاهری و همکاران (1390)، در پژوهشی کیفیت زندگی نواحی روستایی دهستان خاوه شمالی استان لرستان را ارزیابی و به این نتیجه رسیدند که کیفیت شاخص‌های آموزش، محیط مسکونی، محیط فیزیکی و نیز درآمد و اشتغال پایین‌تر از حد متوسط و شاخص‌های کیفیت سلامت، امنیت و کیفیت کالبدی در حد متوسط ارزیابی شده‌اند. همچنین نتایج حاکی از شکاف بین روستاهای دهستان به‌لحاظ کیفیت زندگی بود. نتایج پژوهش حیدری (1390)، با هدف بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی سکونتگاه‌های روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد و مقایسه آن با جامعه شهری استان، نشان داد تفاوت معناداری بین کیفیت زندگی نقاط روستایی و شهری وجود دارد و شرایط به نفع جوامع شهری است. همچنین با وجود اقدامات فراوانی که برای توسعه روستایی در مناطق مختلف صورت گرفته، هنوز تفاوت‌های محسوسی بین کیفیت زندگی مناطق روستایی و شهری مشاهده می‌شود. یافته‌های پژوهش احمدوند و همکاران (1391)، در رابطه با کیفیت زندگی مناطق روستایی شهرستان بویراحمد نشان داد که اکثر روستائیان دارای کیفیت زندگی در حد متوسطی بوده و سه متغیر "تعداد اعضای خانوار، اراضی تحت مالکیت و رفاه اجتماعی" از مؤلفه‌های تأثیرگذار بر کیفیت زندگی روستائیان این منطقه می‌باشند.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

بولوک و سوسی (2004)، در پژوهشی در اجتماعات روستایی غرب تگزاس به این نتیجه رسیدند که استفاده از کامپیوتر و اینترنت باعث افزایش کیفیت زندگی در این مناطق شده است. لی (2008)، با استفاده از شاخص‌های ذهنی به ارزیابی کیفیت زندگی در شهر تایپه پرداخت. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که محل زندگی، زناشویی، سن، تحصیلات و درآمد قلمروهای مختلف رضایت را تحت تأثیر قرار می‌دهند. علاوه بر آن، وضعیت اجتماع، تعلقات محلی و رضایت از محله بیشترین تأثیر را بر رضایت از کیفیت زندگی دارند. نتایج چند پژوهش دیگر نشان‌دهنده شکاف و نابرابری بین مناطق، به‌لحاظ وضعیت کیفیت زندگی می‌باشد (جاجرمی و کلته، 1385؛ قربانی و همکاران، 1392؛ محمدی و همکاران، 1389؛ شماعی و همکاران، 1391؛ فرجی‌سبکبار و همکاران،1390).

روش‌شناسی تحقیق

هدف از تحقیق حاضر، بررسی توزیع فضایی متغیر کیفیت زندگی در مناطق روستایی شهرستان روانسر، با استفاده از مهمترین شاخص‌های تشکیل‌دهنده این متغیر از دیدگاه روستائیان محدوده مورد مطالعه، می‌باشد. روش تحقیق از نوع توصیفی ـ تحلیلی می‌باشد. در این مطالعه بخشی از داده‌های تحقیق از طریق مطالعات میدانی و با ابزار پرسشنامه و بخشی دیگر از داده‌های مورد نیاز مانند چارچوب نظری مفهومی پژوهش، اسناد و مدارک و سرشماری‌ها از طریق روش کتابخانه‌ای به‌دست آمده است. جامعه آماری تحقیق حاضر را تمام روستائیان ساکن در روستاهای شهرستان روانسر که مشتمل بر 6 دهستان بوده و دارای جمعیتی برابر با 26663 نفر یا 5998 خانوار می‌باشد، تشکیل می‌دهد. از این میان 255 نفر (سرپرست خانوار) به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و با استفاده از فرمول کوکران به‌عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای چندمرحله‌ای تصادفی با انتساب متناسب، دهستان‌های این شهرستان طبقه‌ها را تشکیل می‌دهند. در مرحله بعد از بین دهستان‌های مورد نظر 18 روستا به‌عنوان روستاهای هدف انتخاب (3 روستا از هر دهستان) گردید. پس از جمع‌آوری اطلاعات و پردازش آن‌ها در محیط‌های نرم‌افزاری SPSS, ArcGIS و ... به تحلیل داده‌ها و تبیین موضوع مورد مطالعه پرداخته شد. جهت گردآوری اطلاعات مورد نیاز از روستائیان مورد مطالعه شهرستان روانسر، پرسشنامه‌ای در شش بخش شامل پرسش‌هایی در مورد ویژگی‌های فردی، زراعی و اقتصادی روستائیان، عوامل اجتماعی، عوامل اقتصادی، عوامل محیطی و کالبدی تدوین شد. به‌منظور تشکیل متغیرهای اصلی تحقیق، عوامل اجتماعی، عوامل اقتصادی، عوامل محیطی، کالبدی و کیفیت زندگی، در ابتدا با استفاده از روش شاخص‌سازی و از طریق تحلیل عاملی مؤلفه‌های درجه دوم هر شاخص (مؤلفه‌های درجه اول) ساخته و سپس شاخص‌های اصلی همسان و ترکیب شدند. به‌منظور همسان‌سازی شاخص‌ها نیز مجموع نمرات هر شاخص به تعداد گویه‌های تشکیل دهنده همان شاخص تقسیم گردید. در نهایت با همین روش شاخص اصلی تحقیق یعنی کیفیت زندگی روستائیان شهرستان روانسر ساخته شد (جدول شماره 1). روایی ابزار تحقیق به‌صورت صوری و با استفاده از نظرات اساتید دانشگاه و کارشناسان مربوطه مورد تأیید قرار گرفت. به‌منظور آزمون پایایی پرسشنامه، یک مطالعه راهنما در خارج نمونه مورد مطالعه با تعداد 30 پرسشنامه انجام گرفت. ضریب آلفای کرونباخ به‌دست آمده برای بخش‌های مختلف پرسشنامه بیشتر از 0/7 بود که نشان‌دهنده اعتماد و پایایی قابل قبول ابزار مورد استفاده است (جدول شماره 1). برای تجزیه و تحلیل از آمار توصیفی (فراوانی، میانگین، انحراف معیار، و ضریب تغییرات) و

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

آمار استنباطی شامل ضریب همبستگی اسپیرمن، آزمون t تک نمونه‌ای و تحلیل واریانس استفاده شد و کلیه محاسبات آماری این پژوهش با استفاده نرم‌افزار SPSS نسخه 20 تحت ویندوز انجام گرفت.

شاخص	شرح متغیر	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
اجتماعی	متشکل از متغیرهای اصلی وضعیت بهداشت، امنیت فردی و اجتماعی، تعاملات اجتماعی، آموزش	23	0/863
اقتصادی	متشکل از متغیرهای اصلی وضعیت اشتغال و رفاه مادی	14	0/748
محیطی	متشکل از متغیر اصلی کیفیت محیطی	12	0/736
کالبدی	متشکل از متغیرهای اصلی مسکن، دسترسی و ارتباطات	19	0/813
کیفیت زندگی	متشکل از متغیرهای اصلی اجتماعی، اقتصادی، محیطی و کالبدی	68	0/781

ج 1. مقادیر آلفای کرونباخ برای ابعاد مختلف پرسشنامه.

محدوده مطالعاتی

شهرستان روانسر از شرق و جنوب شرقی به شهرستان کرمانشاه، از شمال شرقی به شهرستان کامیاران، از شمال به ارتفاعات شاهو، از غرب به شهرستان‌های پاوه و جوانرود و از جنوب به شهرستان دالاهو محدود می‌گردد. این شهرستان دارای دو بخش (مرکزی و شاهو)، دو شهر (روانسر و شاهو) و شش دهستان (بدر، حسن آباد، دولت آباد، زالوآب، قوری قلعه و منصورآقایی) و 153 آبادی دارای سکنه می‌باشد. از جمعیت 45324 نفری شهرستان، 63/5 درصد در نقاط روستایی و 33/5 درصد در نقاط شهری ساکن می‌باشند (مرکز آمار ایران،1390).

یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های شخصی پاسخگویان

نتایج توصیفی اولیه افراد مورد مطالعه نشان داد میانگین سنی افراد مورد مطالعه 38/33 سال بوده و این افراد در دامنه سنی 26 تا 60 سال قرار دارند. به‌لحاظ تحصیلات، بیشتر افراد مورد مطالعه (44/8 درصد)، دارای تحصیلات در سطح سیکل می‌باشند. تعداد افراد خانوار نمونه مورد مطالعه بین 2 تا 11 نفر در نوسان بوده، به‌طوری که بُعد خانوار 4/66 (مُد 4 نفر) می‌باشد. نتایج نشان داد 43/1 درصد از روستائیان مورد مطالعه دارای شغل اصلی کشاورزی-دامداری، 12/2 درصد کارگر و سایر افراد به مشاغلی مانند باغبانی، رانندگی، کارگری، کارمند دولت و ... مشغول می‌باشند. 78/5 درصد از روستائیان مورد مطالعه در شهرستان روانسر عنوان نموده‌اند که درآمد اصلی خانوار از شغل اصلی سرپرست خانوار تأمین می‌گردد. به‌طور کلی نتایج نشان داد میانگین سطح کل اراضی کشاورزی در منطقه مورد مطالعه 5/34 هکتار می‌باشد که دامنه تغییرات سطح کل اراضی هر خانوار در منطقه مورد مطالعه از 0/5 هکتار تا 45 هکتار در نوسان بوده که این عامل نشان‌دهنده عدم تعادل در تقسیم اراضی در بین روستائیان شهرستان روانسر می‌باشد.

عوامل مؤثر بر میزان کیفیت زندگی روستائیان در شهرستان روانسر

در این مطالعه به‌طور کلی 4 عامل اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و کالبدی به‌عنوان مهمترین عوامل تأثیرگذار بر میزان کیفیت زندگی روستائیان شهرستان روانسر در نظر گرفته شده‌اند. در این مرحله ابتدا به بررسی و اولویت‌بندی این عوامل تأثیرگذار بر کیفیت زندگی، با استفاده از ضریب تغییرات (C.V)، پرداخته شده و سپس با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای به بررسی وضعیت روستائیان مورد مطالعه از معیارهای سازنده شاخص کیفیت زندگی کل پرداخته شده است.

عامل اجتماعی در روستاهای شهرستان روانسر

همان‌طورکه مشاهده می‌شود (جدول شماره 2)، در این مطالعه از چهار شاخص سطح دوم وضعیت بهداشت،

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

امنیت فـردی و اجتمـاعی، روابـط اجتمـاعی و وضـعیت آموزش استفاده شده است. براساس طبقـه‌بنـدی مجمـوع نمرات به‌دست آمده کـه در جـدول شـماره 2 نشـان داده شـده اسـت در شـاخص وضـعیت بهداشـت روسـتائیان، مؤلفه‌های بهداشت روانی افراد مورد مطالعـه بـا میـانگین 3/01 و انحراف معیار 1/1 و در شاخص امنیـت فـردی و اجتماعی، مؤلفه‌های دیدگاه روستائیان نسبت به آینـده بـا میانگین 2/96 و انحراف معیـار 0/571، وضـعیت بهتـری نسبت به سایر مؤلفه‌های شـاخص وضـعیت بهداشـت و شاخص امنیت فردی و اجتماعی دارند.

مؤلفه اصلی	مؤلفه سطح دوم	مؤلفه سطح سوم	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
عامل اجتماعی	وضعیت بهداشت	سطح بهداشت	2/26	0/98	0/433	3
		سطح برخورداری	2/02	1/09	0/539	5
		بهداشت روانی	3/01	1/1	0/365	1
		تفریحات سالم	2/75	1/04	0/378	2
		وضعیت تنوع در رژیم غذایی	2/01	1/02	0/507	4
	امنیت فردی و اجتماعی	دیدگاه نسبت به آینده	2/96	0/571	0/192	1
		عدم ناامنی در روستا	3/21	0/926	0/288	2
		وضعیت دسترسی به بیمه	2/23	1/15	0/515	4
		احساس خوشبختی	2/12	0/789	0/372	3
	تعاملات اجتماعی	سطح مشارکت و همکاری	2/89	1/32	0/456	2
		وضعیت روابط بین خانواده	3/09	1/2	0/388	1
		وضعیت پیوستگی اجتماعی	2/59	1/29	0/498	3
	آموزش	دسترسی به زیرساخت	2/35	0/95	0/404	2
		سطح آگاهی اجتماعی	2/59	1/01	0/389	1
		میزان برخورداری از زیرساخت	2/22	1/1	0/495	3

ج 2. ارزیابی میزان عامل اجتماعی از دیدگاه روستائیان مورد مطالعه.

همچنین وضعیت روابط بین خانواده با میانگین 3/09 و انحراف معیار 1/2 در شاخص تعاملات اجتماعی و سطح آگاهی اجتماعی افراد مورد مطالعـه در شـاخص آمـوزش با میانگین 2/59 و انحراف معیار 1/01، وضعیت بهتری را نسبت به سایر مؤلفه‌های شاخص‌های تعاملات اجتمـاعی و آموزش دارد. از طرفی براساس نتایج حاصـل از آزمـون t تک نمونـه‌ای، میـانگین عامـل اجتمـاعی روسـتائیان مـورد مطالعه عـدد 2/403 کـه پـایین‌تـر از میـانگین امتیـاز عامـل اجتماعی فرضی روستائیان (عـدد 3) حاصـل شـد. بـه ایـن معنا که عامل اجتماعی مربوط به کیفیت زنـدگی روسـتائیان شهرستان روانسر در حد پایین‌تر از متوسط قرار دارد.

عامل اقتصادی در روستاهای شهرستان روانسر

براساس طبقه‌بندی مجموع نمرات به‌دست آمده از گویه‌های مورد استفاده، دو گویه رضایت از وضعیت شغلی با میانگین 2/2 و انحراف معیار 1/2 و احساس محرومیت با میانگین 2 و انحراف معیار 1/01 دارای وضعیت بهتری نسبت به سایر مؤلفه‌های شاخص‌های اشتغال و رفاه مادی می‌باشند (جدول شماره 3). براساس نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای نشان داد میانگین عامل اقتصادی روستائیان مورد مطالعه (1/788)، پایین‌تر از میانگین امتیاز عامل اقتصادی فرضی روستائیان

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

(عدد 3) می‌باشد. به‌عبارتی عامل اقتصادی مربوط به کیفیت زندگی روستائیان شهرستان روانسر در حد پایین‌تر از متوسط قرار دارد.

عامل کالبدی در روستاهای شهرستان روانسر

براساس نتایج به‌دست آمده (جدول شماره 4)، سه گویه مسکن سالم با میانگین 2/73 و انحراف معیار 1/06، سطح دسترسی به خدمات با میانگین 2/3 و انحراف معیار 1/2 و دسترسی به خدمات ارتباطی با میانگین 2/35 و انحراف معیار 1/02 وضعیت بهتری را نسبت به سایر مؤلفه‌های سه شاخص مسکن، دسترسی و ارتباطات دارند.

مؤلفه اصلی	مؤلفه سطح دوم	مؤلفه سطح سوم	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
عامل اقتصادی	اشتغال	رضایت از وضعیت شغلی	2/2	1/2	0/545	1
		رضایت از درآمد و پس‌انداز	2/12	1/3	0/613	3
		تنوع در فرصت‌های شغلی	2/2	1/3	0/59	2
	رفاه مادی	دسترسی به زیرساخت رفاهی	1/78	1/1	0/617	3
		احساس محرومیت	2	1/01	0/505	1
		احساس خوشبختی	2/12	1/18	0/556	2
		هزینه پایین زندگی	1/79	1/2	0/67	4

ج 3. ارزیابی میزان عامل اقتصادی از دیدگاه روستائیان مورد مطالعه.

مؤلفه اصلی	مؤلفه سطح دوم	مؤلفه سطح سوم	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
عامل اقتصادی	مسکن	رضایت از دوام و مقاومت مسکن	2/76	1/18	0/427	2
		رضایت از مسکن	2/78	1/2	0/431	3
		مسکن سالم	2/73	1/06	0/388	1
	دسترسی	سطح دسترسی به خدمات	2/3	1/2	0/521	1
		رضایت از سطح دسترسی	2/01	1/21	0/601	2
	ارتباطات	دسترسی به خدمات ارتباطی	2/35	1/02	0/434	1
		سطح بکارگیری فناوری اطلاعات	2/24	1/02	0/455	2

ج 4. ارزیابی میزان عامل کالبدی از دیدگاه روستائیان مورد مطالعه.

براساس نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای، میانگین عامل کالبدی مربوط به کیفیت زندگی روستائیان مورد مطالعه عدد 2/16 که پایین‌تر از میانگین امتیاز عامل کالبدی فرضی روستائیان (عدد 3) حاصل شد. به این معنا که عامل کالبدی مربوط به کیفیت زندگی روستائیان شهرستان روانسر در حد پایین‌تر از متوسط قرار دارد.

عامل محیطی در روستاهای شهرستان روانسر

براساس طبقه‌بندی مجموع نمرات به‌دست آمده از گویه‌های مورد استفاده (جدول شماره 5)، شرایط آب و هوایی با میانگین 3/41 و انحراف معیار 1/1، دارای وضعیت بهتری نسبت به سایر مؤلفه‌های شاخص کیفیت محیطی می‌باشد. همچنین براساس نتایج حاصل از آزمون

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

t تک نمونه‌ای، میانگین عامل محیطی مربوط به کیفیت زندگی روستائیان مورد مطالعه عدد 2/67 که پایین‌تر از میانگین امتیاز عامل محیطی فرضی روستائیان (عدد 3) حاصل شد. به این معنا که عامل محیطی مربوط به کیفیت زندگی روستائیان شهرستان روانسر در حد پایین‌تر از متوسط قرار دارد.

بررسی سطح کیفیت زندگی روستائیان در شهرستان روانسر

پس از همسان‌سازی و ترکیب شاخص‌ها با یکدیگر، متغیر کیفیت زندگی (2/02 = میانگین و 0/89 = انحراف معیار) در سطح روستا شکل گرفت که در این مطالعه توزیع آن در قالب پنج مقوله خیلی‌کم (30/2 درصد)، کم (43/5 درصد)، متوسط (21/2 درصد)، زیاد (3/5 درصد) و خیلی‌زیاد (1/6 درصد) تقسیم‌بندی گردید. همچنین براساس نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای (جدول شماره 6)، میانگین کیفیت زندگی روستائیان مورد مطالعه (عدد 2/02)، پایین‌تر از میانگین امتیاز کیفیت زندگی روستائیان (عدد 3) محاسبه گردید. به این معنا که کیفیت زندگی روستائیان شهرستان روانسر پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد.

مؤلفه اصلی	مؤلفه سطح دوم	مؤلفه سطح سوم	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
عامل محیطی	کیفیت محیطی	شرایط آب و هوایی	3/41	1/1	0/322	1
		آلودگی منابع آب و خاک	2/32	1/1	0/471	3
		وضعیت استفاده از کود و سموم	2/35	1/2	0/51	4
		وضعیت دفع زباله و ضایعات	2/6	1/09	0/419	2

ج 5. ارزیابی میزان عامل محیطی از دیدگاه روستائیان مورد مطالعه.

	Test Value = 3					
کیفیت زندگی	t	df	Sig	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
	-17/38	254	0/000	-0/972	-1/08	-0/862

ج 6. نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای سطح کیفیت زندگی روستائیان مورد مطالعه.

بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی روستائیان در بین دهستان‌های مورد مطالعه

در این مرحله به بررسی این سوال که "آیا عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی روستایی در بین دهستان‌های شهرستان روانسر داری تفاوت معنادار می‌باشند؟" پرداخته شده است. بنابراین با استفاده از روند آماری تحلیل واریانس و با کمک مدل خطی عمومی تک متغیره، تحلیل واریانس یک‌طرفه (F فیشر) بر روی عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی افراد مورد در بین دهستان‌های مورد مطالعه محاسبه گردید. بدین ترتیب برای همه شاخص‌های مورد بررسی آزمون تحلیل واریانس انجام شد تا مشخص شود که دهستان‌های مورد مطالعه در کدام یک از شاخص‌های

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

مورد نظر دارای تفاوت معناداری با یکدیگر می‌باشند. در آزمون تحلیل واریانس (جدول شماره 7)، از آنجا که برای عامل‌های مورد مطالعه، واریانس بین گروه‌ها بسیار بزرگتر از واریانس درون گروه‌ها است، نسبت F (که نسبت تغییرپذیری بین گروه‌ها به درون گروه‌ها می‌باشد) بزرگ و میزان یا سطح معناداری (Sig) آزمون F کوچک است ($P < 0/05$). بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که نتایج (اختلاف) احتمالاً برحسب تصادف نیست. یعنی متغیر مستقل بر روی متغیرهای وابسته مورد مطالعه دارای اثری می‌باشد. پس معلوم می‌گردد که اثر کلی F برای عوامل مستقل گروه‌بندی شده بین آزمودنی‌های شش دهستان شهرستان روانسر، با متغیر عوامل اجتماعی، اقتصادی، محیطی و کالبدی معنادار است. به این معنا که حداقل میانگین یکی از دهستان‌های مورد مطالعه، متفاوت از دیگر دهستان‌ها می‌باشد. لذا با توجه به آن، فرضیه صفر (H0) تساوی میانگین عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی روستائیان رد شده و فرضیه مخالف (H1) پذیرفته می‌شود. پس از بررسی وضعیت شاخص‌های تشکیل‌دهنده متغیر کیفیت زندگی روستائیان مورد مطالعه در بین 6 دهستان مورد مطالعه، در این مرحله به بررسی متغیر کیفیت زندگی روستائیان دهستان‌های شهرستان روانسر براساس نتایج جدول شماره 7 پرداخته شد. همان‌طورکه مشاهده می‌شود (جدول شماره 7)، بین متغیر کیفیت زندگی و دهستان‌های مورد مطالعه رابطه معناداری وجود دارد. به‌عبارتی حداقل میانگین کیفیت زندگی یکی از دهستان‌های مورد مطالعه، متفاوت از دیگر دهستان‌ها می‌باشد. با توجه به آن، فرضیه صفر (H0) تساوی میانگین کیفیت زندگی روستائیان رد شده و فرضیه مخالف (H1) پذیرفته می‌شود. همان‌طورکه در جدول شماره 7 مشاهده می‌شود با استفاده از تحلیل واریانس مشخص شد که بین دهستان‌های مورد مطالعه از نظر عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی روستائیان دارای تفاوت معناداری در سطح 0/05 درصد وجود دارد. اما تنها با استفاده از تحلیل واریانس نمی‌توان مشخص نمود که این تفاوت‌ها بین کدام یگ از گروه‌ها یا دهستان‌ها می‌باشد. در این مطالعه برای مشخص شدن اختلافات سطح دهستان‌های مورد مطالعه از نظر عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی روستائیان و خود متغیر کیفیت زندگی، همان‌طورکه در جدول شماره 8 مشاهده می‌شود، از آزمون دانکن نیز استفاده شده است.

نتایج آزمون دانکن نشان داد که به‌لحاظ عامل،"اجتماعی" دهستان قوری قلعه با توجه به رتبه میانگین بالاتر از دیگر دهستان‌ها بوده و در رتبه اول قرار می‌گیرد. دهستان‌های دولت آباد و بدر نیز در رتبه آخر به‌لحاظ عامل اجتماعی مؤثر بر کیفیت زندگی روستائیان مورد مطالعه قرار گرفته است. از نظر عامل "کالبدی"، دهستان حسن آباد دارای بالاترین میانگین رتبه‌ای و در جایگاه اول و دهستان‌های دولت آباد و منصورآقایی دارای میانگین رتبه‌ای کمتری بوده و در رتبه آخر به‌لحاظ عامل کالبدی مؤثر بر کیفیت زندگی روستایی قرار گرفته‌اند.

نتایج جدول شماره 8 و تصویر شماره 1 نشان می‌دهد دهستان‌های منصورآقایی، دولت آباد و بدر به‌لحاظ عامل اقتصادی، با توجه به میانگین رتبه‌ای به‌دست آمده از آزمون دانکن، در یک گروه (گروه ضعیف) قرار گرفته و دهستان زالوآب به تنهایی در گروه دیگر (گروه قوی) جای دارد. دهستان‌های منصورآقایی، دولت آباد و بدر، حسن آباد و زالوآب به‌لحاظ عامل محیطی، دارای کمترین میانگین رتبه‌ای بوده و دهستان قوری قلعه دارای بالاترین میانگین رتبه‌ای به‌لحاظ عامل محیطی مؤثر بر کیفیت زندگی روستایی قرار گرفته است.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

شاخص‌ها	واریانس	مجموع مربعات	df	میانگین مربعات	F	sig
عامل اجتماعی	بین گروهی	37/92	5	7/58	12/307	0/000
	درون گروهی	153/47	249	0/616		
	مجموع	191/39	254	-		
عامل اقتصادی	بین گروهی	25/35	5	5/07	6/744	0/000
	درون گروهی	187/21	249	0/752		
	مجموع	212/56	254	-		
عامل کالبدی	بین گروهی	64/55	5	9/31	9/507	0/000
	درون گروهی	243/85	249	0/979		
	مجموع	290/4	254	-		
عامل محیطی	بین گروهی	27/77	5	5/55	8/654	0/000
	درون گروهی	159/85	249	0/642		
	مجموع	187/63	254	-		
کیفیت زندگی	بین گروهی	33/64	5	6/72	9/903	0/000
	درون گروهی	169/16	249	0/679		
	مجموع	202/8	254	-		

ج 7. مقادیر محاسبه شده با استفاده از تحلیل واریانس برای شاخص‌های کیفیت زندگی.

عوامل اجتماعی	معناداری طبقات در سطح آلفا 0/05				
	تعداد	1	2	3	4
دولت آباد	34	1/7			
بدر	57	2/1			
منصورآقایی	46		2/3		
حسن آباد	54			2/6	
زالوآب	36			2/7	
قوری قلعه	28				3/1

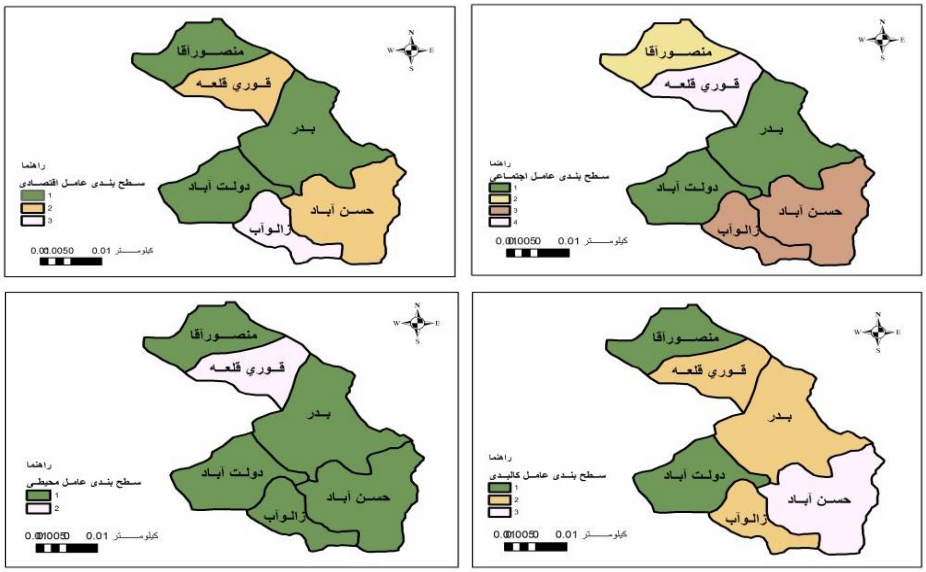
عوامل کالبدی	معناداری طبقات در سطح آلفا 0/05			
	تعداد	1	2	3
دولت آباد	34	1/5		
منصورآقایی	46	1/6		
بدر	57		2/1	
قوری قلعه	28		2/2	
زالوآب	36		2/4	
حسن آباد	54			2/7

عوامل اقتصادی	معناداری طبقات در سطح آلفا 0/05			
	تعداد	1	2	3
منصورآقایی	46	1/3		
دولت آباد	34	1/5		
بدر	57	1/6		
حسن آباد	54		2	
قوری قلعه	28		2	
زالوآب	36			2/3

عوامل محیطی	معناداری طبقات در سطح آلفا 0/05		
	تعداد	1	2
دولت آباد	34	2/41	
بدر	57	2/43	
منصورآقایی	46	2/56	
حسن آباد	54	2/64	
زالوآب	36	2/83	
قوری قلعه	28		3/53

ج 8. نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای سطح کیفیت زندگی روستائیان مورد مطالعه.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

ت 1. سطح‌بندی عامل‌های تأثیرگذار بر کیفیت زندگی روستایی دهستان‌های شهرستان روانسر.

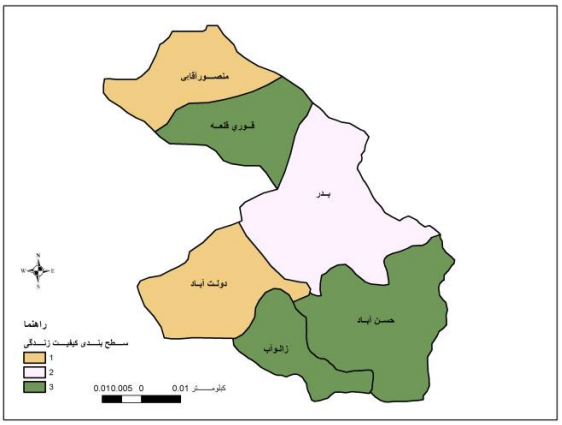
کیفیت زندگی	تعداد	معناداری طبقات در سطح آلفا 0/05	
		1	2
دولت آباد	34	1/5	
منصورآقایی	46	1/58	
بدر	57	1/96	1/96
حسن آباد	54		2/35
زالوآب	36		2/36
قوری قلعه	28		2/46

ج 9. طبقه‌بندی دهستان‌های مورد مطالعه در گروه‌های همگن براساس شاخص کیفیت زندگی.

به‌طور کلی و با توجه به نتایج موجود در جدول شماره 9 و تصویر شماره 2، روستاهای دهستان‌های دولت آباد و منصورآقایی به‌لحاظ کیفیت زندگی دارای کمترین میانگین رتبه‌ای و دهستان‌های قوری قلعه،زالوآب و حسن آباد دارای بیشترین میانگین رتبه‌ای می‌باشند. همان‌طورکه مشاهده می‌شود دهستان بدر از لحاظ متغیر مورد بررسی در وضعیت بینابین قرار گرفته است.

همان‌طورکه در جدول شماره 10 مشاهده می‌شود تحلیل رابطه بین کیفیت زندگی و دو متغیر نوع شغل و سطح درآمد افراد مورد مطالعه در روستاهای شهرستان روانسر، نشانگر وجود رابطه مثبت و معنادار و رابطه منفی و معنادار بین کیفیت زندگی و تعداد افراد خانوار می‌باشد.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

ت 2. سطح‌بندی کیفیت زندگی روستایی دهستان‌های شهرستان روانسر.

مؤلفه‌ها	ضریب همبستگی پیرسون	F	سطح معناداری
سطح تحصیلات	0/02	-	0/747
نوع شغل	-	6/89*	**0/000**
سطح درآمد	0/562**	-	**0/000**
تعداد افراد خانوار	-0/482**	-	0/000

ج 10. بررسی ضریب همبستگی بین بعضی از متغیرهای مستقل با شاخص کیفیت زندگی. ** سطح معناداری 99 درصد، * سطح معناداری 95 درصد.

نتیجه

برخورداری اقتصادی، اجتماعی، پایداری زیست‌محیطی و احساس رفاه و بهزیستی چهار شاخص مهم کیفیت زندگی هستند. وضعیت کیفیت زندگی مردم در مناطق روستایی را می‌توان عاملی مبتنی بر توسعه پایدار روستایی فرض کرد که برای رسیدن به وضعیت پایدار در آن، به یک نوع برنامه‌ریزی هدفمند و بلندمدت نیازمند است که هدف اصلی از دستیابی به آن تثبیت جمعیت در روستاهاست. لذا به عوامل زیادی از جمله اشتغال، درآمد مناسب، دسترسی به خدماتی مانند آموزش و بهداشت، سلامت، محیط طبیعی، امنیت و ... وابسته است. این مقاله با هدف سنجش و توزیع کیفیت زندگی در نواحی روستایی شهرستان روانسر نگارش یافته است. نتایج به‌دست آمده نشان داد که سطح کیفیت زندگی روستائیان شهرستان روانسر پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد. پس می‌توان عنوان کرد که مناطق روستایی شهرستان روانسر به‌لحاظ کیفیت زندگی با چالش‌های پایه‌ای و حساسی روبرو می‌باشد.

یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر کیفیت زندگی روستائیان عامل اقتصادی می‌باشد. نتایج مطالعه حاضر نشان داد که عامل اقتصادی روستائیان مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط و یا به‌عبارتی در وضعیت بسیار بحرانی و حادی می‌باشد. از متغیرهای تعیین‌کننده عامل اقتصادی در این مطالعه اشتغال و رفاه مادی می‌باشد. همان‌طورکه نتایج نشان داد، یافته‌ها مبین پایین بودن سطح رضایت روستائیان مورد مطالعه از اشتغال و درآمد خود می‌باشد. همچنین با توجه به وضعیت منطقه و محروم بودن آن، تنوع در فرصت‌های شغلی بسیار پایین می‌باشد. براساس نتایج موجود حدود نیمی از افراد مورد مطالعه کشاورز و دامدار می‌باشند که با توجه به کوهستانی بودن منطقه و خشکسالی‌های چند سال اخیر، درآمد حاصل از شغل غالب در منطقه بسیار پایین آمده که درآمد پایین نیز در کاهش عملکرد کشاورزان تأثیر مستقیم داشته و در نهایت باعث پایین آمدن سطح رضایت آنان از درآمد و اشتغال خود شده است. کوهستانی بودن منطقه و صعب‌العبور بودن بسیاری از مناطق روستایی مورد مطالعه از یک طرف و از طرفی دیگر دور بودن آن از مرکز، باعث پایین آمدن سطح سرمایه‌گذاری بخش دولتی و خصوصی در بخش زیرساخت‌های رفاهی شده است. پایین بودن و یا عدم وجود زیرساخت‌های رفاهی باعث پایین آمدن وضعیت

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

رفاهی منطقه شده و بسیاری از روستائیان در قیاس خود با دیگر مناطق روستایی و یا مناطق شهری، احساس محرومیت بالایی دارند. نتیجه به‌دست آمده با نتیجه مطالعات افتخار و همکاران (1390)، پورطاهری و همکاران (1390)، لی (2008) و ایوو و همکاران (2009) مطابقت دارد. یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر کیفیت زندگی روستائیان عامل اجتماعی می‌باشد. نتایج مطالعه حاضر نشان داد که عامل اجتماعی در روستاهای مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد. از متغیرهای تعیین‌کننده عامل اجتماعی در این مطالعه وضعیت بهداشت، امنیت فردی و اجتماعی، تعاملات اجتماعی و آموزش می‌باشد. با توجه به نتایج موجود، می‌توان عنوان کرد که عامل اجتماعی مؤثر بر کیفیت زندگی در بین روستائیان شهرستان روانسر بالاتر از عامل اقتصادی قرار دارد. به‌عبارتی می‌توان دلیل این وضعیت را در شاخص‌های وضعیت روابط بین خانواده، عدم ناامنی در روستا و بهداشت روانی افراد مورد مطالعه دانست که براساس نتایج به‌دست آمده بالاتر از حد متوسط می‌باشند. از طرفی سایر شاخص‌های تشکیل‌دهنده عامل اجتماعی پایین‌تر از حد متوسط بوده و باعث شده‌اند که عامل اجتماعی در وضعیت مطلوبی قرار نگیرد. از شاخص‌های بسیار ضعیف عامل اجتماعی در این مطالعه، شاخص آموزش می‌باشد که در وضعیت بسیار ضعیفی قرار دارد. یکی از دلایل این وضعیت عدم وجود زیرساخت‌های آموزشی و بهداشتی در بسیاری از مناطق روستایی مورد مطالعه می‌باشد. همچنین در مناطق روستایی که این زیرساخت‌ها وجود دارند، دارای بافت فیزیکی فرسوده بوده و از حداقل امکانات و تسهیلات لازمه برخوردار می‌باشند. از عوامل تأثیرگذار بر پایین بودن سطح عامل اجتماعی مؤثر بر کیفیت زندگی روستائیان مورد مطالعه، متغیر وضعیت تنوع در رژیم غذایی و وضعیت دسترسی به بیمه می‌باشد. در واقع این متغیرهای را می‌توان مرتبط با عامل مالی و درآمد روستائیان دانست. به‌علت پایین بودن درآمد و عدم ارتباط زیاد با شهر، به‌علت هزینه‌بر بودن آن، روستائیان مورد مطالعه عنوان کرده‌اند که از مواد غذایی در دسترس و نهایتاً از مواد غذایی که خرده فروشان دوره‌گرد به آن مناطق می‌آورند، استفاده می‌کنند که در آن‌ها هیچ‌گونه تنوعی وجود ندارد. همچنین به‌دلیل میزان ارتباط بسیار پایین با شهر، پایین بودن درآمد و دور بودن محل سکونت آن‌ها از مراکز سرویس‌دهی، دسترسی آن‌ها به بیمه بسیار ضعیف نیز می‌باشد. نتیجه به‌دست آمده با نتیجه مطالعات رکن‌الدین افتخاری و همکاران (1390)، قالیباف و همکاران (1390) و لی (2008) مطابقت دارد.

در این مطالعه از سه شاخص کیفیت مسکن، دسترسی و ارتباطات برای بررسی وضعیت عامل کالبدی مربوط به متغیر کیفیت زندگی روستائیان شهرستان روانسر استفاده شده است. نتایج مطالعه حاضر نشان داد که عامل کالبدی روستائیان مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد. از دلایل این وضعیت می‌توان به پایین بودن وضعیت شاخص مسکن (رضایت از دوام و مقاومت مسکن، رضایت از مسکن و مسکن سالم) به دلایلی از جمله وجود بافت‌های قدیمی و فرسوده در بسیاری از سکونتگاه‌های منطقه مورد مطالعه و نیز فقدان تسهیلات و امکانات مناسب از جمله سرویس‌های بهداشتی مناسب، پایین بودن کیفیت واحد مسکونی به‌لحاظ شکل و فرم معماری و ... دانست. یکی از شاخص‌های تأثیرگذار بر عامل کالبدی، شاخص دسترسی می‌باشد. نتایج مطالعه نشان داد که این شاخص در وضعیت ضعیف و پایین‌تر از سطح متوسط قرار دارد. افراد مورد مطالعه پایین بودن کیفیت زیرساخت‌ها از جمله جاده و وسایل حمل و نقل عمومی در مناطق روستایی مورد

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

مطالعه و به تبع آن پایین بودن سطح خدمات در آن مناطق را، از دلایل مهم در ضعیف بودن شاخص دسترسی می‌دانند. بر همین اساس، با توجه به دور افتادگی منطقه مورد مطالعه، پایین بودن کیفیت زیرساخت‌ها از جمله جاده و وسایل حمل و نقل عمومی و کوهستانی بودن منطقه در بسیاری از مناطق روستایی زیرساخت‌های فناوری اطلاعات ـ ارتباطات از جمله آنتن تلفن‌های همراه وجود ندارد. بنابراین سطح شاخص ارتباطات نیز پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد. نتیجه به‌دست آمده با نتایج مطالعات مطالعات رکن‌الدین افتخاری و همکاران (1390)، پورطاهری و همکاران (1390) و لی (2008) مطابقت دارد. عامل کیفیت محیطی، یکی از عوامل تأثیرگذار بر کیفیت زندگی روستائیان می‌باشد که در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که عامل محیطی مربوط به کیفیت زندگی روستائیان شهرستان روانسر در حد پایین‌تر از متوسط قرار دارد. همان‌طورکه قبلاً شرح داده شد یکی از شاخص‌های تعیین کننده عامل کیفیت محیطی وضعیت دفع زباله و ضایعات در روستاهای مورد مطالعه می‌باشد. نتایج نشان داد که روش‌های جمع‌آوری زباله و ضایعات در این مناطق به روش کاملاً سنتی و حتی در بسیاری از روستاها در داخل یا در کنار روستا جمع‌آوری می‌شود. لازم به‌ذکر است که در بسیاری از روستاهای مورد مطالعه فضولات حیوانی که به‌عنوان کود حیوانی شناخته می‌شود در نزدیک روستا نگهداری می‌شود که باعث آلودگی منطقه و پایین آمدن کیفیت چشم‌انداز در آن روستاها شده است. در این مورد روستائیان عنوان کرده‌اند که با توجه به گران بودن کودهای آلی و افزایش زیاد قیمت کود شیمیایی در چندسال گذشته، حاضر به انتقال فضولات حیوانی به مناطق دورتر از روستا، به‌علت احتمال سرقت و گران بودن هزینه انتقال، نیستند. نتیجه به‌دست آمده با نتایج مطالعات مطالعات رکن‌الدین افتخاری و همکاران (1390)، پورطاهری و همکاران (1390) و لی(2008) مطابقت دارد. نتایج نهایی تحلیل نشان از وجود رابطه مثبت و معنادار بین کیفیت زندگی و متغیرهای نوع شغل و سطح درآمد افراد مورد مطالعه در روستاهای شهرستان روانسر و رابطه منفی و معنادار بین کیفیت زندگی و تعداد افراد خانوار دارد. به‌عبارتی با افزایش سطح درآمد سرپرست خانوار و یا با کاهش تعداد افراد هر خانوار می‌توان شاهد افزایش کیفیت زندگی روستائیان مورد مطالعه بود. همچنین پس از بررسی متغیر نوع شغل افراد مورد مطالعه با استفاده از تست دانکن مشخص شد افراد روستایی مورد مطالعه که بیکار، کارگر و یا در حال تحصیل بوده کمترین سطح از کیفیت زندگی را در بین افراد مورد مطالعه داشته و افرادی که راننده و یا کارمند دولت می‌باشند، دارای بیشترین سطح از کیفیت زندگی می‌باشند. لازم به‌ذکر است که روستائیانی که به شغل کشاورزی و دامداری مشغول می‌باشند، دارای سطح کیفیت زندگی در حد بینابینی بوده‌اند. نتایج تحلیل واریانس نشان داد که چهار عامل مؤثر بر کیفیت زندگی روستائیان منطقه مورد، در همه دهستان‌های شهرستان روانسر در سطح 0/05 معنادار می‌باشند. پس می‌توان عنوان نمود که عوامل مؤثر بر سطح کیفیت زندگی روستائیان در همه دهستان‌های مورد مطالعه برابر نبوده بلکه سطح تأثیرگذاری آن‌ها متفاوت می‌باشند. نتایج تست دانکن نشان داد که دهستان‌های دولت‌آباد و منصورآقایی به‌لحاظ کیفیت زندگی دارای کمترین میانگین رتبه‌ای بوده که نیازمند نگاه ویژه برنامه‌ریزان و سیاستگذاران بخش روستایی می‌باشد. همچنین دهستان‌های قوری‌قلعه، حسن آباد و زالوآب دارای بیشترین میانگین رتبه‌ای می‌باشند و دهستان بدر از لحاظ متغیر مورد بررسی در وضعیت بینابین قرار گرفته است.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

فهرست منابع

- احمدوند، مصطفی، هدایتی‌نیا، سعید و خسرو، عبداللهی. (1391)، بررسی تأثیر رفاه و سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی در مناطق روستایی شهرستان بویر احمد، پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، شماره 2، صص 112-89.
- بدری، سیدعلی، رضوانی، محمدرضا و مجید، قرنجیک. (1392)، سنجش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی: دهستان جعفربای جنوبی شهرستان ترکمن، جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، سال 24، پیاپی 50، شماره 2، صص 74-53.
- پورطاهری، مهدی، رکن الدین افتخاری، عبدالرضا و احد ا... فتاحی. (1390)، ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان خاوه شمالی، استان لرستان)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره 76، صص 31ـ13.
- جاجرمی، کاظم و ابراهیم، کلته. (1385)، سنجش وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر از نظر شهروندان مطالعه موردی: گنبد قابوس، جغرافیا و توسعه، شماره 8، صص: 18ـ5.
- حیدری، علی. (1390)، بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد، مسکن و محیط روستا، شماره 136، صص 66ـ51.
- خاتون‌آبادی، سیداحمد. (1384)، جنبه‌هایی از توسعه پایدار (از اندیشه تا کنش)، جهاد دانشگاهی، دانشگاه صنعتی اصفهان.
- دهقانی، امین، صیدایی، اسکندر و سیروس، شفقی. (1392)، سنجش و بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی در کانون‌های اسکان عشایری، مطالعه موردی؛ کانون‌های اسکان عشایری استان‌های فارس و اصفهان، تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال 12، شماره 27، صص 96-77.
- رضوانی، محمدرضا، متکیان، علی اکبر، مصوریان، حسین و محمدحسین، ستاری. (1388)، توسعه و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: شهر نورآباد، استان لرستان)، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال اول، شماره دوم، صص 110-87.
- سالاری‌لک، شاکر، گرگین کرجی، لیلا و سعیده، امیری. (1392)، بررسی کیفیت زندگی سالمندان ساکن شهرستان کامیاران در سال 1388، مجله پزشکی ارومیه، دره 24، شماره 1، صص 29-24.
- سلیمانی، محمد، منصوریان، حسین و زهرا، براتی (1392)، سنجش کیفیت زندگی در محله‌های در حال گذر شهری (مورد مطالعه: محله دروازه شمیران از منطقه 12 شهر تهران)، جغرافیا، سال 11، شماره 38، صص 75-51.
- شماعی، علی، فرجی‌ملایی، عظیمی، آزاده و مریم، هاتفی. (1391)، تحلیل نابرابری فضایی شاخص‌های کیفیت زندگی در سطح محلات شهر بابلسر، جغرافیا، سال 10، شماره 33، صص 280-253.
- فرجی‌سبکبار، حسنعلی، صادقلو، طاهره، حمدالله، سجاسی قیداری. (1390)، سنجش کیفیت زندگی در مناطق روستایی: مطالعه موردی دهستان آق‌بلاغ استان زنجان، روستا و توسعه، سال 14، شماره 4، صص 48-27.
- قالیباف، محمدباقر، رمضان‌زاده لسبویی، مهدی و اسلام، یاری‌شگفتی. (1388)، سنجش میزان رضایتمندی ساکنان روستایی از کیفیت زندگی و آثار آن بر امنیت مناطق مرزی (مطالعه موردی: بخش نوسود استان کرمانشاه)، روستا و توسعه، سال 12، شماره 3، صص 184-163.
- قالیباف، محمدباقر، روستائی، مجتبی، رمضان‌زاده لسبویی، مهدی و محمدرضا، طاهری. (1390)، ارزیابی کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: محله یافت‌آباد)، جغرافیا، سال 9، شماره 31، صص 53ـ33.
- قربانی، زینب، خاکپور، براتعلی و مافی، عزت‌الله (1392)، «تحلیل توزیع فضایی کیفیت زندگی در محله‌های شهر چالوس»، پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال 4، شماره 13، صص: 18-1.
- محمدی، جمال، زنگنه، مهدی و عبدلی، اصغر (1389)، «سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی از نظر شهروندان شهر مشهد»، مدیریت شهری، سال 2، شماره 3، صص: 117-97.
- Allen, J. Voget, R. and Cordes, S. (2002), Quality of Life in Rural Nebraska: Trends and Changes, Institute of agriculture and natural resoures, avilebele in: http://digitalcommons.unl.edu/caripubs/5/.
- Bullock, B. S. and Susie, J. (2004), An Analysis of Technology Use and Quality of Life in a Rural West Texas Community. Austin, University of Texas.
- Costanza, R. (2007), Quality of life: An approach

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]

integrating opportunities, human needs, and subjective well-being, Ecological Economics, Vol 61. pp: 2-13.
- Das, D. (2008), Urban Quality of Life: A case study of Guwahati, Social Indicators Research, vol 88, pp: 297-310.
- Epley, D. and Menon, M. (2008), A Method of Assembling Cross-sectional Indicators into a Community Quality of Life, Soc Indic Res.
- Foo, T.S. (2000), Subjective assessment of urban quality of life in Singapore (1997-1998), Habitat International, Vol 24, pp: 31-49.
- Hayati, D and Karami, E. (2005), Typology of causes of poverty: The perception of Iranian farmers, Journal of economic psychology, vol 26, pp. 884-901.
- Hayati, D., Karami, E and Slee, B. (2006), Combining qualitative and quantitative methods in the measurement of rural poverty: The case of Iran, Social indicators research. No. 75, pp. 361-349.
- Lee, Y.J. (2008), Subjective quality of life measurement in Taipei, Building and Environment, vol 43 (7), pp: 1205–1215.
- Marans, R.W. and Stimson R. (2011), Investigating quality of urban life: Theory, methods, and empirical research, Social Indicators Research Series, vol 45, pp: 1–29.
- Santos, L. and Martins, I. (2007), Monitoring Urban Quality of Life: The Porto experience, Social Indicators Research, 80 (2): pp: 411-425.
- Schmitt, R.B. (2002), Considering social capital in quality of life assessment: Concept and measurement, Social indiactors research, Vol. 58. No. 1-3, pp.403-428.

[Downloaded from jhre.ir on 2026-11-09]